

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący)

SSN Adam Roch (sprawozdawca)

SSN Stanisław Stankiewicz

w sprawie **J. L. i M. G.**

oskarżonych o przestępstwa z art. 228 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 23 kwietnia 2025 r.,

skargi wniesionej przez obrońcę

od wyroku kasatoryjnego Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 28 listopada 2024 r., sygn. akt II Ka 304/24,

uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w Augustowie

z dnia 23 sierpnia 2024 r., sygn. akt II K 214/23

na podstawie art. 539e § 1 i 2 k.p.k.

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

Adam Roch

Marek Motuk

Stanisław Stankiewicz

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2024 r., sygn. akt II K 214/23, Sąd Rejonowy w Augustowie uniewinnił J.L. od popełnienia zarzucanych jej czynów z art. 228 § 1 k.k. i art. 231 § 1 k.k. oraz warunkowo umorzył wobec niej postępowanie karne o czyn zakwalifikowany z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 271 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. na okres próby wynoszący 2 lata. Nadto sąd uniewinnił M. G. od zarzucanych mu czynów z art. 228 § 1 k.k. i art. 231 § 1 k.k.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli prokurator w całości oraz obrońca J.L. w części dotyczącej czynu z art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 271 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Wyrokiem z dnia 28 listopada 2024 roku, sygn. akt II Ka 304/24, Sąd Okręgowy w Suwałkach uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę sądowi *meriti* do ponownego rozpoznania. Przesłanką uzasadniającą wydanie wyroku kasatoryjnego wskazaną w uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia stała się zarówno konieczność przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości, jak i stwierdzenie zaistnienia sytuacji, o której mowa w art. 454 § 1 k.p.k.

Skargę na orzeczenie sądu odwoławczego złożył obrońca obojga oskarżonych, zarzucając naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. polegające na niesłusznym uchyleniu zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w Augustowie z dnia 23 sierpnia 2024 r., sygn. akt II K 214/23 i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na regułę *ne peius* wyrażoną w art. 454 § 1 k.p.k. oraz ze względu na konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, w sytuacji gdy Sąd Okręgowy w Suwałkach nie dokonał całościowej oceny dowodów, a jedynie dokonał tej oceny w sposób wybiórczy i nie ustosunkował się do szeregu istotnych dowodów i okoliczności, a jednocześnie wskazał, że uchyła wyrok ze względu na konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości oraz na podstawie art. 454 § 1 k.p.k., podczas gdy w rzeczywistości, jak wynika z uzasadnienia skarżonego wyroku, podstawą uchylenia tego wyroku było naruszenie przez sąd I instancji art. 7 k.p.k. i w sytuacji gdy sąd uchylający wyrok na podstawie art. 454 § 1 k.p.k. winien zawsze wykazać, że gdyby nie reguła *ne peius* mogłoby dojść do wyroku skazującego, co jednoznacznie wskazuje na konieczność analizy przez ten sąd wszystkich istotnych dowodów i okoliczności, a czego Sąd Okręgowy w Suwałkach nie uczynił. W szczególności sąd II instancji nie przeanalizował oceny prawnokarnej materiału

dowodowego dotyczącego czynów zarzuconych oskarżonym z art. 231 k.k. oraz art. 228 k.k., przyjął błędne założenie, że świadek M. K. rozpoznał oskarżoną na okazanych mu zdjęciach, nie odniósł się do zarzutów apelacji obrońcy oskarżonych, nie wykazał, że wyniki przeprowadzonej przez niego kontroli instancyjnej dają podstawy do wydania wyroku skazującego oraz że całość dowodów została nieprawidłowo przeprowadzona lub oceniona, a co uniemożliwia uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie go sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Podnosząc powyższe obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na skargę prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wywiedziona przez obrońcę skarga okazała się zasadna, doprowadzając do uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach i przekazania temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Stosownie do dyspozycji art. 539a § 1 k.p.k., nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi na wyrok sądu odwoławczego można wnieść, gdy wydanie na etapie postępowania odwoławczego orzeczenia o charakterze kasatoryjnym naruszyło dyrektywy zamieszczone w treści art. 437 k.p.k. lub też, gdy przy wydaniu tego orzeczenia doszło do uchybienia o charakterze bezwzględnej przyczyny odwoławczej z katalogu określonego w art. 439 § 1 k.p.k. Kontrola przeprowadzana w ramach rozpoznawania skargi na wyrok sądu odwoławczego koncentruje się zatem na sprawdzeniu zaistnienia okoliczności wymienionych w tym ostatnim przepisie, a także, w wypadku powołania przesłanki uchylenia wyroku w postaci art. 454 k.p.k., na zbadaniu czy norma wynikająca z treści tego przepisu rzeczywiście stała na przeszkodzie wydaniu orzeczenia korygującego rozstrzygnięcie sądu I instancji w miejsce orzeczenia kasatoryjnego, ewentualnie, czy istotnie dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy niezbędne jest przeprowadzenie przewodu sądowego w całości (art. 437 § 2 *in fine* k.p.k.).

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, iż podstawą orzeczenia kasatoryjnego było podzielenie stawianych przez prokuratora zarzutów apelacyjnych. Sąd okręgowy po ich rozważeniu stwierdził, iż wyrok sądu I instancji zapadł

przedwcześnie, bez dostatecznego wyjaśnienia istotnych dla sprawy okoliczności. Zdaniem sądu odwoławczego przeprowadzona przez sąd *meriti* ocena dowodów razila dowolnością i powierzchownością. Wyłuszczając wadliwość oceny dowodów sąd *ad quem* doszedł do przekonania o konieczności ponowienia przewodu sądowego w całości.

Na tle takiej argumentacji sądu II instancji za trafny należało uznać zawarty w skardze zarzut obrońcy kwestionujący zasadność uchylenia wyroku sądu *a quo* i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ze wskazanego przez sąd odwoławczy powodu. W kontekście zaprezentowanej przez sąd okręgowy argumentacji, obejmującej łącznie rozstrzygnięcia sądu rejonowego uniewinniające oskarżonych oraz warunkowo umarzające postępowanie odnośnie do jednego z czynów, należy mieć na względzie, że aktualnie obowiązujące przepisy procedury karnej (art. 437 § 1 i 2 k.p.k.) ustanawiają regułę, zgodnie z którą sąd odwoławczy po rozpoznaniu sprawy wydaje orzeczenie merytoryczne (utrzymujące w mocy zaskarżone orzeczenie lub zmieniające zaskarżone orzeczenie), a nie kasatoryjne. Możliwość wydania przez sąd odwoławczy wyroku uchyłającego stanowi wyjątek, uzasadniony bądź procesowymi ograniczeniami swobody orzekania sądu odwoławczego, bądź zaistnieniem takich rażących uchybień w procedowaniu sądu pierwszej instancji, które dyskwalifikują postępowanie przed sądem *a quo* jako podstawę rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności karnej oskarżonego (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19, OSNKW 2019, z. 6, poz. 31). Takie ukształtowanie pozycji i zadań sądu odwoławczego, powiązane z przyznaniem mu szerokich uprawnień w sferze postępowania dowodowego, uzasadnione było potrzebą ograniczenia liczby wyroków kasatoryjnych do tych sytuacji, w których przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi *meriti* było niezbędne dla realizacji celów postępowania karnego (por. również postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2021 r., IV KS 1/21, LEX nr 3112925).

Na tle powyższego słusznie obrońca wskazał, iż nie ziściła się przyjęta przez sąd okręgowy przesłanka uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na konieczność ponowienia przewodu sądowego w całości. Aktualizuje się ona tylko wtedy, gdy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym doszło

do takiego naruszenia norm prawa procesowego, które w realiach konkretnej sprawy podważa rzetelność całego tego postępowania, co przemawia w konsekwencji za powtórzeniem (przeprowadzeniem na nowo) wszystkich uprzednio dokonanych czynności procesowych, składających się na przewód sądowy w tym sądzie (zob. przywołana wyżej uchwała SN sygn. I KZP 3/19; wyrok SN z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. V KS 2/21, LEX nr 3156170). Należy przy tym podkreślić, że przesłanka „konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości” stanowi wyjątek od zasady „czystego” modelu apelacyjnego, w związku z czym należy ją wyklądać wąsko. W konsekwencji obejmuje ona takie przypadki, gdy np. sąd I instancji w ogóle nie ujawni żadnych dowodów, na których opiera wyrok albo wszystkie te dowody przeprowadza nieprawidłowo (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2020 r., sygn. IV KS 32/20, LEX nr 3277658). Uzasadnienie sądu odwoławczego wskazuje zaś, iż sąd ten widział głównie potrzebę ponowienia oceny zgromadzonego już materiału dowodowego. Takie działanie z pewnością nie aktualizowało konieczności ponowienia całego przewodu sądowego. Usunięcie wskazanych przez sąd odwoławczy uchybień dotyczących oceny materiału dowodowego winno zostać zrealizowane przez ten sąd we własnym zakresie, poprzez samodzielną, swobodną, właściwą ocenę dowodów. Niedopuszczalne było scedowanie tej powinności na sąd I instancji. Takie stanowisko zyskuje wsparcie w ugruntowanym orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdzie wprost wskazuje się, że samej potrzeby dokonania na nowo oceny zgromadzonych w sprawie dowodów nie można postrzegać w kategoriach okoliczności samoistnie determinujących konieczność przeprowadzenia przez sąd *meriti* przewodu sądowego w całości (a tym samym uznać ją za wystarczającą do wydania kasatoryjnego wyroku przez sąd odwoławczy), skoro nie ma żadnych przeszkód prawnych (poza przypadkami skatalogowanymi w przepisie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k.), ku temu, by to sąd odwoławczy – w związku z rozpoznawanym środkiem odwoławczym – samodzielnie tejsze czynności dokonał (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 grudnia 2016 r., sygn. akt IV KS 5/16, Lex nr 2165596, z dnia 27 czerwca 2017 r., sygn. akt V KS 4/17, Lex nr 2312044, z dnia 12 lipca 2017 r., sygn. akt III KS 4/17, Lex nr 2341782, z dnia 5 września 2017 r., sygn. akt II KS 2/17, Lex nr 2382409, z dnia 12 września 2017 r., sygn. akt III KS 7/17, Lex nr 2390685, z dnia 20 września 2017 r., sygn. akt V KS 5/17, Lex nr 2389622, z dnia 14 grudnia

2017 r., sygn. akt V KS 11/17, Lex nr 2408346, z dnia 15 lutego 2018 r., sygn. akt II KS 3/18, Prokuratura i Prawo 2018, nr 6, poz. 22, z dnia 11 lipca 2018 r., sygn. akt III KS 9/18, Lex nr 2580172, z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt IV KS 13/18, Lex nr 2583796, z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt IV KS 14/18, Lex nr 2580175).

Sąd Najwyższy dostrzegł przy tym nieuzasadnioną próbę skorelowania przez sąd odwoławczy stwierdzenia konieczności przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości z wyrażoną w art. 454 § 1 k.p.k. regułą *ne peius*. Sąd okręgowy zdaje się wywodzić, iż uchylenie wyroku sądu I instancji stało się konieczne z uwagi na błędną ocenę dowodów, a jednocześnie brak możliwości skazania oskarżonych. Takie rozumowanie pozostaje całkowicie błędne, albowiem przesłanka ponowienia przewodu sądowego w całości oraz zaistnienie okoliczności o której mowa w art. 454 § 1 k.p.k. pozostają względem siebie w sprzeczności. Przypomnieć wszak trzeba, że możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.), zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy, w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień, stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) – stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. (uchwała SN z dnia 20 września 2018 r., sygn. I KZP 10/18, OSNKW 2018/11/73; wyrok SN z dnia 25 września 2018 r., V KS 18/18, LEX nr 2565821; wyrok SN z dnia 13 sierpnia 2019 r., IV KS 28/19, LEX nr 3364018; postanowienie SN z dnia 19 marca 2024 r., III KS 65/23, LEX nr 3694941).

Na tle powyższego nie może być zatem wątpliwości co do tego, że niemożliwe jest jednocześnie stwierdzenie potrzeby ponowienia przewodu sądowego w całości oraz uznanie zaistnienia okoliczności z art. 454 § 1 k.p.k.

Reasumując uznać trzeba, że stwierdzenie potrzeby ponownej oceny dowodów, a tym samym brak możliwości kategorycznego uznania sądu *ad quem*, że

w odniesieniu do oskarżonych istnieją okoliczności mogące uzasadniać wydanie wyroku skazującego, były dalece niewystarczające do wydania wyroku kasatoryjnego w oparciu o przesłanki z art. 437 § 2 k.p.k. Teza o potrzebie skazania oskarżonych może być bowiem racjonalnie wyprowadzona jedynie wówczas, gdy mający znaczenie dla rozpoznania sprawy materiał dowodowy będzie kompletny i właściwie oceniony w sposób uzasadniający przyjęcie takiego wniosku, a tego sąd odwoławczy nie wykazał, co słusznie wyartykułował skarżący. Zaakceptowanie zarzutu apelacji prokuratora odnośnie do obrazu art. 7 k.p.k., bez dokonania przez sąd *ad quem* samodzielnej oceny kwestionowanych dowodów z poszanowaniem tego przepisu, uniemożliwia uznanie, iż tylko treść przepisu art. 454 § 1 k.p.k. stoi na przeszkodzie skazaniu oskarżonych.

Powyższe argumenty nakazały wywiedzioną przez obrońcę skargę uznać za zasadną. Konieczne stało się zatem uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Suwałkach celem ponownego rozpoznania w ramach postępowania odwoławczego, w którym w razie stwierdzenia błędów w ocenie dowodów, sąd ten przeprowadzi proces ich oceny samodzielnie, a następnie wyda stosowny wyrok, w razie potrzeby właściwie uzasadniony. Sąd ten winien pamiętać, iż dopiero w przypadku powzięcia kategorycznego przekonania odnośnie do zaistnienia warunków do skazania oskarżonych będzie uprawniony do wydania wyroku kasatoryjnego. Jednocześnie nie może zapomnieć, iż co do jednego czynu zapadł wyrok warunkowo umarzający postępowanie, co wyklucza zaistnienie względem niego przesłanki z art. 454 § 1 k.p.k.

Uwzględnienie skargi obrońcy nakazało po myśli art. 539f k.p.k. w zw. z art. 527 § 4 k.p.k. zwrot kwot po 450 złotych uiszczonych tytułem opłaty od skargi wniesionej na rzecz obojga oskarżonych.

[J.J.]

[a.ł.]

